

віддалені від ВАС. Отже, законодавцю необхідно забезпечити розташування територіальних підрозділів ВАС у цих містах, що ускладнить його структуру та/або зумовить створення дворівневої системи антикорупційних судів в Україні.

Проблеми наявні й щодо забезпечення оскарження рішень ВАС. Так, Касаційний кримінальний суд Верховного Суду України, до якого, найвірогідніше, оскаржуватимуть рішення ВАС, згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів», може діяти як суд апеляційної інстанції; проте Велика палата Верховного Суду може діяти як суд касаційної інстанції тільки з метою забезпечення однакового застосування норм права касаційними судами, тобто закон не передбачає перегляду нею рішень касаційних судів, постановлених ними як судами апеляційної інстанції, у касаційному порядку. Не менш проблемним є й оскарження «проміжних» процесуальних рішень ВАС, оскільки Касаційний кримінальний суд не може переобтяжувати себе розглядом дріб'язкових питань.

За умови розв'язання цих та інших проблем створення ВАС можна буде констатувати створення цілісної системи антикорупційної юстиції в Україні, що спеціалізується на протидії кримінальним корупційним правопорушенням, органом розслідування яких є НАБУ, процесуальне керівництво розслідуванням і підтримання публічного обвинувачення у яких забезпечує САП, а судовий розгляд і вирішення відповідних справ – ВАС.

Левченко Юрій Олександрович, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Аналіз наукових джерел, що стосуються зарубіжного досвіду протидії корупції, дає підстави виокремити дві основні моделі антикорупційної діяльності: *вертикальну стратегію* протидії корупції зі швидкими результатами (сінгапурська, або

азіатська, модель – Сінгапур, Японія, Південна Корея, КНР), наслідками якої є не повна ліквідація корупції, а досягнення певного прийняттого для влади та суспільства рівня корупції; *горизонтальну стратегію*, що орієнтована на поступову, таку, що ґрунтується на антикорупційних стимулах, тривалу антикорупційну діяльність (шведська, або скандинавська, модель – Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди).

У Сінгапурі (Індекс сприйняття корупції – 84, посідає 7-ме місце зі 175 держав). Протидія корупції передбачала систему заходів, які можна розділити на два етапи.

Перший етап стосувався змін законодавства – прийняття Акта про запобігання корупції із чітким переліком корупційних діянь і встановленням відповідальності за їх учинення, а також створення спеціального органу з протидії корупції – Бюро з розслідування випадків корупції з розширеними повноваженнями.

Кримінальне законодавство Сінгапуру передбачає, що за доведеності вини в отриманні хабара до винного застосовують покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу (відповідно 5 років ув'язнення або 100 тис. доларів США). Якщо стосовно держслужбовця мало місце завідомо неправдиве повідомлення щодо вчинення відповідних незаконних діянь, то особі, яка поширювала недостовірну інформацію, за завідомо неправдиві свідчення загрожує покарання у виді 1 року ув'язнення або штраф у розмірі 10 тис. доларів США. Іноземних осіб, які вчинили корупційні дії, позбавляють права здійснювати господарську діяльність на території Сінгапуру.

Другий етап полягав у підвищенні якості добору кадрового державного апарату. Реалізація таких заходів була також пов'язана із застосуванням жорстких, репресивних методів у протидії корупції, що полягало в масових звільненнях працівників митниці й інших державних служб. Крім того, запровадження елементів електронного урядування надало можливість забезпечити функціонування органів влади в режимі реального часу та максимально спростило щоденне спілкування з громадянами, юридичними особами, організаціями. Зокрема, у Сінгапурі шляхом активного використання інформаційно-комунікаційних технологій надавали 1600 видів послуг населенню.

Визначальна складова антикорупційної діяльності полягала в її спрямованості на мінімізацію впливу або нейтралізацію умов, що сприяють учиненню корупційних правопорушень. Зокрема, ефективними заходами обмеження корупції є такі:

1) визначення оплати праці державних службовців формулою, наближеною до показників середньої заробітної плати успішного працівника в приватному секторі;

2) щорічна звітність держслужбовців про майно, активи та борги з наданням широких повноважень для перевірки прокуророві. Стосовно осіб, щодо яких наявна підозра в учиненні корупційних злочинів, прокурор застосовував перевірки банківських, акціонерних і розрахункових рахунків;

3) широкий доступ громадськості до інформації щодо корупції високопосадовців, а також створення позитивного іміджу та моральної підтримки непідкупних політичних лідерів;

4) ліквідація адміністративних бар'єрів для розвитку бізнесу й економіки загалом.

Результати застосування зазначених заходів у Сінгапурі засвідчили, що протидія корупції є одним із ключових факторів його економічного успіху, а наявність жорсткої вертикальної стратегії протидії корупції в Сінгапурі виправдала докладені зусилля та є взірцем для більшості країн світу.

В Японії (Індекс сприйняття корупції – 76, посідає 15-те місце зі 175 держав) одним із найважливіших напрямів протидії корупції є кадрова політика. Державне адміністрування побудоване на принципі меритократії (принцип управління, згідно з яким керівні пости мають обіймати найбільш здібні особи, незалежно від їхнього соціального чи економічного походження) та орієнтованої на службу. Гідний рівень матеріального забезпечення є складовою престижу державної служби в Японії.

Вагомим кроком в антикорупційній діяльності Японії вважають прийняття 2001 року Закону «Про розкриття інформації». Положення зазначеного Закону гарантують громадянам цієї держави доступ до офіційної інформації, яка зберігається в органах влади. Передбачено можливість вимоги

розкриття інформації, адресованої Раді з контролю за розкриттям інформації, у разі обмеження доступу до певного її виду.

В Японії у відкритому доступі створено реєстр осіб, яким висунуто обвинувачення в корупції або які причетні до організованої злочинності, що надає можливість громадськості здійснювати контроль за притягнення винних до відповідальності. Детально регламентовано суворі обмеження щодо джерел фінансування виборчих кампаній, політичних партій та організацій у країні.

Антикорупційна політика скандинавських країн ґрунтується на концепції державного управління «Добре управління» (Good Governace). Цей термін введено 1997 року в межах програми розвитку ООН, він поєднує механізми, процеси й інститути, через які громадяни виражають свої інтереси, реалізують законні права. До ключових антикорупційних компонентів концепції «Добре управління» належать: участь громадян у прийнятті рішень; прозорість доходів, рішень, дій; своєчасна реакція на потреби громадян і підзвітність державних структур громадськості. «Добре управління» очолює розвинену систему етичних цінностей, які беззаперечно наслідують і держслужбовці, і звичайні громадяни.

Горизонтальна стратегія орієнтована на поступову діяльність, що ґрунтується на антикорупційних стимулах. Поетапна протидія корупції у Швеції забезпечила такі результати: країна посідає 4-те місце зі 175 держав, Індекс сприйняття корупції – 87. Сутність протидії визначено встановленням високих етичних стандартів для держаних службовців. Було передбачено високу заробітну плату державним службовцям, яка перевищувала заробіток робочих у 12–15 разів. Обов'язковими заходами було визначено відкритий внутрішній державний доступ до документів, а також незалежну систему правосуддя.

За результатами дослідження Transparency International, Данія є лідером серед країн, у яких мінімальний рівень корупції, що свідчить про фактичну її відсутність. Індекс сприйняття корупції в Данії 2014 року становив 92, вона посіла 1-ше місце зі 175 країн світу. У Данії немає спеціалізованого органу, який

очолює діяльність з протидії корупції. Забезпечено інформаційну прозорість діяльності державних структур і свободу доступу преси до документів, на яких ці рішення ґрунтуються. У цій країні лише запроваджено ключові державні та приватні антикорупційні ініціативи, пов'язані з веденням бізнесу, що контролюють суспільні організації.

Такий досвід актуальний і для України, оскільки питання залучення інвестицій у країну є тривалим процесом формування іміджу держави.

У Данії антикорупційна діяльність переважно спрямована на превентивні заходи. Утверджено культуру «абсолютної нетерпимості» до корупції. Danida – датське Агентство міжнародного розвитку, поширює політику абсолютної нетерпимості в межах компанії та під час співпраці із зовнішніми партнерами. Усі контракти Danida містять антикорупційне положення, що стосується всіх умов контракту, тобто компанії повинні підписувати декларацію про заборону хабарництва як вияву корупції. Порушення відповідного положення призводить до розірвання контракту та відмови від подальшого партнерства.

Україна обрала шлях мінімізації рівня корупції, застосовуючи заходи антикорупційної діяльності, визнані ефективними серед країн сінгапурської та скандинавської моделей протидії корупції. Однак перевагу надають заходам, притаманним *вертикальній стратегії* протидії корупції зі швидкими результатами, наслідками якої є не повна ліквідація корупції, а досягнення хоча б прийнятної для суспільства її рівня. Перевага ж скандинавської моделі полягає в широкому залученні громадськості та підвищенні рівня правової свідомості, правової культури населення, що пропагує нетерпимість до корупції.